مرکز مطالعات استراتژیک و منطقوی
د ستراتېژیکو او سیمه‌ییزو څېړنو مرکز

تحلیل هفته

شماره: ١٦١ (از ٢٨ حمل الی ۴ ثور ١٣٩۵ هـ ش)

این نشریه مجموعهٔ تحلیل رویدادهای مهم سیاسی و اقتصادی هفته‌وار است که به زبان‌های پشتو، دری، انگلیسی و عربی، توسط مرکز مطالعات استراتژیک و منطقوی تهیه و نشر می‌گردد، تا نهادهای سیاست‌گذار و پالیسی‌ساز از آن استفاده نمایند.

آنچه در این شماره می‌خوانید:

- مقدمه ۲

ناامنی‌های اخیر و آیندهٔ مبهم صلح در افغانستان

- انفجار خونین در کابل ۴
- وضعیت امنیتی به کدام سو می‌رود؟ ۵
- آیندهٔ نامعلوم مذاکرات صلح ٦
- عوامل ناکامی مذاکرات صلح با طالبان ۷
- نتیجه‌گیری ۸

د روغتیا سکتور؛ شالید او اوسنی وضعیت

- په افغانستان کې د روغتیا سکتور شالید ۱۰
- د روغتیا سکتور وضعیت ۱۳۹۰-۱۳۹۴ .... ۱۰
- ستونزې او ننګونې ۱۲

مقدمه

د بې‌کارۍ او خراب اقتصادي وضعیت ترڅنګ، د امنیتي وضعیت د خرابوالي اندېښنې هم هغه لامل و، چې له کبله يې تېر کال سلګونه زره افغانان د اروپا په لور روان شول. په تېر ژمي کې د نورو کلونو خلاف د ټول هېواد په کچه د جګړې ډګر تود و، چې له کبله يې د ملګرو ملتونو د راپور له مخې، ٦٠٠ تنه ملکي وګړي وژل شوي او ۱۳۴۳ تنه نور ټپيان شوي دي.

د تېرې سې‌شنبې په ورځ په کابل ښار هم د يوې درنې چاودنې او ډله‌ييز بريد شاهد و، چې سلګونه کسانو ته پکې مرګ ژوبله واوښته. په بل اړخ کې د افغان دولت د سولې هڅې هم د بېلابېلو عواملو له کبله له ماتې سره مخ دي. دلته په هېواد کې د امنيتي وضعيت د راتلونکي او د سولې بهير د برخليک په تړاو شننه لولئ.

د تحليل په دويمه برخه کې، په افغانستان کې د روغتيا سکتور د وضعيت په اړه لولئ. که څه هم د روغتيا سکتور په تېرو کلونو کې وده کړې او په دې برخه کې تر يوه بريده کار شوی؛ خو لاهم هېواد له دې پلوه په خراب وضعيت کې دی. زده‌کړو او روغتيايي خدماتو ته د ماشومانو د لاسرسي په تړاو، د يوناما او يونيسف په وروستي راپور کې، په افغانستان کې دا برخه له ګڼو ستونزو سره مخ بلل شوې ده.

د اوونۍ تحليل په دې ګڼه کې پر همدغو موضوعاتو د ستراتېژيکو او سيمه‌ييزو څېړنو مرکز د اوونيز تحليل څانګې، شننې او څېړنې لولئ.

ناامنی‌های اخیر و آیندۀ مبهم صلح در افغانستان

در آخر هفتۀ گذشته، شهر کابل شاهد یک انفجار خونین و حملۀ گروهی بود که در آن بیش از ۴۰۰ تن کشته و یا زخمی شدند. طالبان مسئولیت این حمله را به عهده گرفتند و به این ترتیب از شدت جنگ در سال جاری، به حکومت افغانستان پیام دادند.

حملۀ هفته گذشته از طرف رئیس جمهور، رئیس اجرائیه، سازمان ملل متحد و برخی کشورها به شمول پاکستان تقبیح گردید[1]؛ اما سوال اینجاست که چرا جنگ جاری در کشور، روز به روز شدت می‌یابد؟ وضعیت امنیتی کشور به کدام سو روان است؟ و بالآخره تلاش‌های پی‌هم صلح چرا به ناکامی می‌انجامد؟

[1] For further information see this news: http://1tvnews.af/fa/news/afghanistan/21836-2016-04-19-05-37-16

انفجار خونین در کابل

طالبان روز سه‌شنبه (۳۱ حمل ۱۳۹۵) ریاست دهم امنیت ملی در منطقهٔ پُل محمود خان شهر کابل که مستقیماً تحت چتر ریاست جمهوری فعالیت می‌کند و مسئولیت حفاظت از مقامات عالی‌رتبهٔ حکومت (رجال برجسته) را به عهده دارد، مورد هدف حملهٔ گروهی قرار دادند. در این حمله، نخست یک مهاجم مسلح موتر مملو از مواد انفجاری را منفجر کرد و سپس چند مهاجم دیگر داخل ساختمان این ریاست شدند.

هرچند پس از این حمله، مقامات حکومتی شمار کشته‌شده‌گان این رویداد را ۳۰ تن گفته بودند، ولی سخنگوی وزارت داخله روز چهارشنبه گفت که در این حمله ٦۴ تن کشته شده و ۳۴۷ تن دیگر زخم برداشته اند.[2]

شدت انفجار به حدی بود که حتی چند کیلومتر دور از محل انفجار نیز، شیشه‌های ساختمان‌ها شکسته و خسارات زیادی مالی را به بار آورده است. در اثر این انفجار، دکان‌های نزدیک به محل رویداد نیز خسارات هنگفت مالی را متحمل شده و به مسجد عیدگاه که در نزدیکی این محل قرار داشت، حدود یک‌ونیم ملیون دالر خساره وارد گردیده است.

طالبان با نشر اعلامیه‌ای مسئولیت این انفجار و حملهٔ گروهی را به عهده گرفتند. در اعلامیهٔ طالبان آمده است که در این حمله ۹۲ تن از کارمندان این ریاست، به شمول شماری از مقامات عالی‌رتبه را کشته اند و یک حمله‌کننده نیز پس از حمله، دوباره به صفوف آنان برگشته است.[3]

تعیین تعداد دقیق کشته‌شده‌گان ملکی در این حمله، دشوار است؛ چون از یک سو این حمله بالای یک ارگان امنیتی صورت گرفته است و از سوی دیگر، هم طالبان و هم حکومت افغانستان، از این حمله به نفع خویش استفادهٔ تبلیغاتی می‌کنند. ولی با آن هم، تلفات گستردهٔ افراد ملکی در اثر انفجار مرگبار در مکانی پر ازدحام یک امر طبیعی می‌باشد.

حدود هشت ماه قبل (به تاریخ ١٦ اسد سال ۱۳۹۴) نیز یک رویداد مشابهی در منطقهٔ شاه‌شهید کابل به وقوع پیوست که در نتیجهٔ آن صدها فرد ملکی کشته و یا زخمی شدند و ملیون‌ها افغانی خسارت مالی را به مردم وارد نمود، ولی مسئولیت آن حمله را کسی به عهده نگرفت.

[2] Tolo News, Kabul blast death toll rises to 64, see it online: http://www.tolonews.com/fa/afghanistan/24875-kabul-blast-death-toll-rises-to-64

[3] For Taliban's perspective on Kabul's deadly attack please see: http://alemara1.org/?p=47853

وضعیت امنیتی به کدام سو می‌رود؟

طالبان در اواخر ماه حمل سال جاری، عملیات بهاری خود را زیر نام «عملیات عمری» اعلام کرد و با نشر اعلامیه‌ای[4] هشدار دادند که در جریان این عملیات، جنگجویان آن‌ها مراکز نیروهای داخلی و خارجی در کشور را مورد حملات «تهاجمی» قرار خواهند داد، «عملیات نفوذی» را راه‌اندازی خواهند کرد، «مناطق حساس و مصئون» را مورد هدف قرار خواهند داد و به هدف از بین بردن «مقامات مضر» حملات چریکی را انجام خواهند داد. برعلاوه، برای آزاد ساختن زندانیان خویش، زندان‌ها را نیز مورد حملات قرار خواهند داد.

از سوی دیگر حکومت افغانستان نیز عملیات نظامی علیه طالبان را تحت نام «شفق» اعلام داشته[5] و گفته است که در این عملیات، طالبان را مورد حملات تعرضی قرار خواهد داد. چنان می‌نماید که حکومت افغانستان از مذاکرات چهار جانبۀ صلح ناامید شده و پس از این توجه خود را روی جنگ با طالبان متمرکز خواهد کرد. از همین‌رو، روز پنج‌شنبه سخنگویان ریاست جمهوری، ریاست اجرائیه و شورای امنیت ملی طی یک کنفرانس مطبوعاتی، جنگ را اولویت فعلی حکومت خواندند.

در کنار این، زمستان گذشته نیز نسبت به زمستان‌های سال‌های پیش از لحاظ امنيتي متفاوت بود؛ زیرا طالبان این بار برخلاف سال‌های دیگر در فصل سرد زمستان نیز به جنگ شان ادامه دادند. از همین‌رو، بر اساس ارقام سازمان ملل متحد تنها در فصل زمستان (سه ماه اول سال ٢٠١٦) حدود ۱۹۴۳ فرد ملکی کشته و یا زخمی شده‌اند که نشانگر افزایش شمار تلفات غیرنظامیان نسبت به سه ماه اول سال ۲۰۱۵ می‌باشد. بربنیاد این گزارش، ٪٦٠ این تلفات، از سوی نیروهای ضد حکومت و ٪۱۹ آن توسط نیروهای طرفدار حکومت بوده است[6].

با توجه به وضعیت امنیتی کشور در زمستان گذشته و اعلام کنونی عملیات‌های نظامی از سوی حکومت و طالبان علیه یکدیگر، به نظر می‌رسد که سال پیشرو سال خونینی برای افغان‌ها خواهد بود. شدت یافتن جنگ در شمال کشور و حملۀ اخیر در کابل نمایانگر آغاز شدت جنگ می‌باشد. هفتۀ قبل شهر کندز یک بار دیگر توسط طالبان محاصره گردیده بود و نماینده‌گان مردم کندز در پارلمان از خطر سقوط دوبارۀ کندز اظهار نگرانی کردند[7].

---

[4] For further information click on this link: http://alemara1.org/?p=46625

[5] Azadi Radio (RFEL), *Amalyaat-e-Shafaq alayehe Shorashyan dar 10 walayat idama darad*, see it online: http://da.azadiradio.com/a/27655759.html

[6] UNAMA releases civilian casualty data for the first quarter of 2016: https://unama.unmissions.org/un-chief-afghanistan-do-more-now-protect-civilians-unama-releases-civilian-casualty-data-first

[7] Azadi Radio (RFEL), Wolesi Jirga: Hokomat dar qesmate Amnyat Kunduz bayad tawaja jade kunad, see it online: http://da.azadiradio.com/a/27678699.html

آیندۀ نامعلوم مذاکرات صلح

راهکار صلح حکومت وحدت ملی تا حد زیادی بر کشورهای منطقه متکی است. چنانچه روند مذاکرات چهارجانبۀ صلح با اتکاء بر پاکستان در جنوری ۲۰۱٦ آغاز و تا ماه مارچ ادامه یافت؛ ولی پس از آنکه طالبان با نشر یک اعلامیۀ رسمی، اشتراک در این پروسه را رد کردند، این پروسه نیز با شکست مواجه شد.

گرچند پس از نشست چهارم این مذاکرات و تحریم این پروسه از سوی طالبان، به نظر می‌رسید که این پروسه به بن‌بست رسیده است، ولی مقامات بلندرتبۀ پاکستانی در اظهارات شان چنان وانمود می‌کردند که نشست پنجم این پروسه نیز در آیندۀ نزدیک برگزار خواهد شد. حکومت افغانستان نیز امیدوار بود که پاکستان، طالبان را به میز مذاکره خواهد آورد؛ اما از ماه فبروری تا حال پاکستان چهار بار تعهدات خویش مبنی بر آغاز گفتگوهای رودررو با طالبان را عملی نکرد. نخست پاکستان وعده سپرد که گفتگوهای رودررو در اواخر ماه فبروری انجام خواهد شد، سپس تعهد نمود که این گفتگوها در هفته اول ماه مارچ صورت خواهد گرفت. بعداً تا نیمۀ ماه مارچ و سپس تا اخیر ماه مارچ وعدۀ گفتگوهای رودررو میان حکومت افغانستان و طالبان را، به حکومت افغانستان داد؛ ولی این کشور نتوانست به تعهدات خویش جامۀ عمل بپوشاند.

پس از ناکامی پاکستان در عملی ساختن تعهدات خویش مبنی بر آغاز گفتگوها با طالبان، حنیف اتمر مشاور امنیت ملی افغانستان به تاریخ ۲۹ حمل ۱۳۹۵ در یک سفر رسمی به چین رفت. هدف این سفر نیز گسترش همکاری‌های نظامی با چین (سپردن لست خواسته‌های نظامی افغانستان به چین) و جلب همکاری این کشور در پروسۀ صلح افغانستان بود[8].

رئیس جمهور غنی نیز یک روز قبل از انفجار مرگبار اخیر در کابل، در دیداری با اعضای شورای ملی از گفتگوهای چهارجانبه ابراز ناامیدی نموده و گفته است که این پروسه را تحریم کرده است[9]. وی گفته است که شش ماه تا «صلح پایدار» فاصله داریم و در حال حاضر روی طرح جدیدی در مورد صلح فکر می‌کند.[10]

انفجار خونبار اخیر در کابل، وضعیت خراب امنیتی در شمال، اعلام عملیات حکومت افغانستان و طالبان علیه یکدیگر و نیز مشخص نبودن راهکار جدید حکومت در قبال صلح، تصویر تاریکی از آیندۀ صلح در افغانستان ارائه می‌کند.

---

[8] Tolo News, Hanif Atmar ba hadafe Jalab hamkaree ha ba Cheen safar kard, see it online: http://www.tolonews.com/fa/afghanistan/24841-atmar-heads-for-beijing-in-push-for-peace

[9] Jamhoor News, Raees Jamhoor Nashast haye Char Janaba-e Sulah ra tahreem karda ast, see it online: http://jomhornews.com/doc/news/fa/79044/

[10] See online: http://www.salamwatandar.com/Article.aspx?a=20070

عوامل ناکامی مذاکرات صلح با طالبان

اینکه چرا گفتگوهای صلح به بن‌بست رسید و راهکار صلح حکومت وحدت ملی با شکست مواجه شد، عوامل زیر در آن نقش دارد:

- **تکیه به کشورهای دیگر:** هرچند جنگ افغانستان ابعاد منطقوی و جهانی دارد و شامل نمودن کشورهای منطقه و کشورهای بین‌المللی برای رسیدن به صلح در کشور منفعت خویش را دارد؛ ولی در این مورد اتکای بیش از حد بر کشورهای دیگر به موفقیت پروسهٔ صلح نمی‌انجامد. یکی از دلایل ناکامی راهکار صلح حامد کرزی رئیس جمهور پیشین نیز همین بود که کلید صلح را در دست امریکا و پاکستان می‌دانست و اکنون حکومت وحدت ملی نیز بیش از حد بر پاکستان تکیه کرده است؛ اما با گذشت یک‌ونیم سال عمر این حکومت، هنوز هم نتیجه‌ای را از این سیاست خویش به دست نیاورده است. همین دلیل است که حکومت مورد انتقادهایی قرار گرفته که با تلاش‌های ناکام خویش فرصت‌کشی می‌کند و اذهان مردم را مشغول نگه می‌دارد.[11]
- **عدم موجودیت یک گروه میانجی افغان‌ها:** در طول یک‌ونیم دههٔ گذشته خلای یک گروه میانجی دیده می‌شد. در حال حاضر میان حکومت و طالبان فضای بی‌اعتمادی حاکم است. برای کم نمودن بی‌اعتمادی‌ها میان حکومت و طالبان نیاز به یک گروه بی‌طرف میانجی دیده می‌شود که برای هردو طرف قابل قبول باشد و برای نزدیک کردن نظرها و ایجاد فضای اعتماد صادقانه کار کند.
- **عدم توجه به دفتر قطر:** طالبان در سال‌های گذشته تلاش کردند تا خود را مبرا از نفوذ پاکستان نشان دهند. به همین دلیل دفتر سیاسی شانرا در شهر دوحه مرکز قطر گشودند و هنوز هم بر این دفتر به عنوان یگانه آدرسی برای مذاکرات تأکید دارند؛ ولی حکومت افغانستان تااکنون این دفتر را به عنوان آدرس طالبان به رسمیت نشناخته است.
- **تضاد منافع شخصی با پروسهٔ صلح:** در کل، تا هنوز با پروسهٔ صلح برخورد تجارتی صورت گرفته است. زمانیکه منافع شخصی برخی افراد و حلقات در داخل نظام افغانستان با تهدید روبه‌رو شده است، تلاش نموده تا در راه صلح موانعی ایجاد نمایند.
- **ناکامی شورای عالی صلح:** ناکام ماندن شورای عالی صلح در آوردن صلح، نیز عامل دیگری بود که تأمین صلح در کشور را به ناکامی مواجه ساخت. به عبارهٔ دیگر، شورای عالی صلح عمده‌ترین عامل وقت‌کشی و مشغول نگهداشتن مردم به وعده‌های صلح بوده است.

[11] See Abdul Karim Khuram's Article:
http://www.afghan-german.net/upload/Tahlilha_PDF/khuram_k_faqat_hushmani_ma_ra_nejat_medehad.pdf

نتیجه‌گیری

با توجه به وضعیت فعلی، که از یک‌سو مذاکرات چهارجانبۀ صلح میان افغانستان، پاکستان، چین و امریکا به ناکامی انجامیده و حکومت افغانستان نیر این پروسه را تحریم کرده است و از سوی دیگر پس از این اولویت حکومت وحدت ملی نیز جنگ با مخالفان مسلح می‌باشد، در چنین وضعیتی آغاز دوبارۀ پروسۀ صلح به این زودی‌ها، دشوار به نظر می‌رسد.

اینکه چرا طالبان باوجود تلاش‌های حکومت به میز مذاکره با حکومت افغانستان حاضر نشدند، عامل اساسی آن راهکار کنونی حکومت برای صلح و تکیه بر کشورهای دیگر می‌باشد؛ در حالیکه طالبان تاکید دارند که دفتر سیاسی شان در قطر یگانه مرجعی است که به نمایندەگی از آنها گفتگوهای صلح را به پیش برده می‌تواند. همین دلیل بود که از اشتراک در گفتگوهای چهارجانبۀ صلح که به میانجیگری پاکستان آغاز یافته بود، امتناع ورزیدند.

با توجه به تجارب دورۀ حامد کرزی و حکومت فعلی، برای آغاز گفتگوهای رودررو با طالبان نیاز ورود از در دفتر قطر برای مذاکرات صلح دیده می‌شود و در آغاز یک گروه میانجی افغان که برای هر دو جانب (طالبان و حکومت افغانستان) قابل قبول باشد، بی‌باوری‌ها را کم نموده و زمینه برای گفتگوهای رودررو را فراهم سازد.

د روغتیا سکتور؛ شالید او اوسنی وضعیت

په افغانستان کې د روغتیا سکتور هم د نورو برخو په څېر د کورنیو جګړو پر مهال وځپل شو؛ خو له ۲۰۰۱ کال وروسته په دې برخه کې بېلابېل کارونه ترسره شول. په تېره کابو یوه‌نیمه لسیزه کې ګڼ شمېر دولتي او خصوصي روغتونونه جوړ شول او په ښوونیز ډګر کې هم د دې برخې لپاره د کدرونو روزلو ته تر یوه بریده پاملرنه وشوه. په دې موده کې نړیوالې ټولنې هم له افغانستان سره د روغتیا په برخه کې ډېرې مرستې وکړې، چې د نړیوال بانک، د ملګرو ملتونو وجهي صندوق او اروپايي ټولنې او همدا راز د ترکیې، جاپان، ایټالیا او داسې نورو هېوادونو نومونه د بېلګې په ډول یادولی شو.

له دې سره سره، افغانستان اوس هم په دې برخه کې له زیاتو ستونزو او ننګونو سره مخ دی. تېره اوونۍ، د افغانستان لپاره د ملګرو ملتونو مرستندویه ماموریت (یوناما) او د ماشومانو لپاره د ملګرو ملتونو وجهي صندوق (یونیسف) په افغانستان کې ښوونیزو او روغتیايي خدماتو ته د ماشومانو د لاسرسي په اړه خپل ګډ راپور خپور کړ. د دغه راپور له مخې، لاهم په هېواد کې د روغتیا سکتور په خراب وضعیت کې دی او روغتیايي کارکوونکي هم له ډېرو ستونزو سره مخ دي.

په افغانستان کې د روغتیا سکتور شالید

د شورویانو له یرغل وړاندې په افغانستان کې د روغتیا سکتور وضعیت نسبتاً ښه و او هغه مهال د هغو هېوادونو په ډله کې و، چې لومړی پکې د «چیچک» ناروغي محوه شوه. د ثور له کودتا وروسته، په هېواد کې دننه د روغتیایي خدمتونو په ګډون ډېری خدمات د حکومت له خوا وړاندې کېدل. په ۱۳۵۷ لمریز کال کې، په ټول افغانستان د ډاکترانو شمېر ۸۸٦ او د نرسانو شمېر ۹۹۷ تنو ته رسېده. هغه مهال د ۱۷۰۰۰ کسانو لپاره یو ډاکتر موجود و او د ۱۵۰۰۰ کسانو لپاره یو نرس موجود و.

په بل اړخ کې د مجاهدینو په جبهو کې بیا روغتیایي خدمتونه د ګرځنده روغتیایي مرکزونو له خوا وړاندې کېدل او په پاکستان کې بیا افغان کډوالو ته یو شمېر نړیوالو او سیمه‌ییزو سازمانونو او روغتیایي ټولنو هم صحي خدمات وړاندې کول.

وروسته بیا د داخلي جګړو او د طالبانو د واکمنۍ پر مهال هم پر ځینو حکومتي روغتونونو سربېره، ډېری روغتیایي خدمتونه د نادولتي مؤسسو لهخوا وړاندې کېدل او په ۱۳٦۹لمریز کال کې په ټول افغانستان کې د ډاکترانو شمېر ۲۵۰۴ تنه، د فارمسستانو شمېر ۵۵۷ تنه، د منځنې پرسونل شمېر ۴۳٦٦ تنه، د اساسي روغتیایي مرکزونو شمېر ۱۴۳، د فرعي روغتیایي مرکزونو شمېر ۲۹ او د بسترونو شمېر ٥٦٦۷ و. له ۲۰۰۱ کال وروسته بیا ورو ورو دا وضعیت مخ په ښه کېدو شو؛ په ۲۰۰٦ میلادي کال کې د عامې روغتیا وزیر په یوه مرکه کې وویل، چې اوسمهال د ټول هېواد په کچه ۷۱۰۰ تنه ډاکتران شته دي، چې د هرو ۳۱۰۰ تنو لپاره یو ډاکتر رسېږي.

د روغتیا سکتور وضعیت ۱۳۹۰-۱۳۹۴

په ۱۳۹۰لمریز کال کې د ډاکترانو شمېر په هرو ۱۰۰۰۰ تنو دوه تنه و او دا شمېر بیا په ۱۳۹۱، ۱۳۹۲ او ۱۳۹۳ کلونو کې دریو تنو ډاکترانو ته ورسېد. دغه راز په هرو ۱۰۰۰۰ تنو ۵ بسترونه موجود وو. د فرعي روغتیایي مرکزونو شمېر بیا په دغو څلورو کلونو کې زیات شو (په دې اړه جزئیات په الف جدول کې وګورئ)

الف جدول: روغتیايي شاخصونه (۱۳۹۰-۱۳۹۳)

شاخص	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳
د هرو ۱۰۰۰۰ تنو لپاره د ډاکترانو شمېر	۲	۳	۳	۳
د هرو ۱۰۰۰۰ تنو لپاره د بسترونو شمېر	۵	۵	۵	۵
د اساسي روغتیايي مرکزونو شمېر	۹۳۰	۹۲۰	۹۴۳	۹۳۲
د فرعي روغتیايي مرکزونو شمېر	٦۷۹	٦۹۸	۷٦۵	۸۵۴
د جامع روغتیايي مرکزونو شمېر	۳۸۳	۳۹۱	۳۹۸	۴۱۱
په هرو ۱۰۰۰۰ تنو کې د توبرکلوز واقعاتو شمېر	۲۷۰	۱۸۹	۳۵۸	۳۴۰
په هرو ۱۰۰۰۰ تنو کې د ملاریا واقعاتو شمېر	۱۰۱۸	۸۰۷	۸۲۷	۲۳۸
د ایډز راجستر شوي مثبت واقعات	۱۲۵۰	۱۳٦۷	۱۵۲۹	۱٦۴۴

ماخذ: د احصایې مرکزي اداره

له نورو هېوادونو سره د پرتلې له مخې، دا مهال په افغانستان کې د روغتیا سکتور وضعیت په خورا خراب حالت کې دی. د بېلګې په ډول په کیوبا کې، چې د نړۍ په کچه ترټولو غوره روغتیايي وضعیت لري، د هرو سل زره کسانو لپاره ٦۷۲ تنه ډاکتران کار کوي. په اروپايي هېوادونو کې هم د هرو سل زره کسانو لپاره شاوخوا ۳۰۰ تنه ډاکتران د روغتیايي خدمتونو په وړاندې کولو بوخت دي. په پاکستان کې دا شمېره ۸۳ تنه او په هندوستان کې ۷۰ تنه ده؛ خو په افغانستان کې بیا دا مهال د هرو سل زره کسانو لپاره یوازې ۳۰ تنه ډاکتران فعالیت کوي.[12]

د یوناما او یونیسف د وروستي راپور له مخې، په ۲۰۱۵ کال کې دغو دواړو ادارو ۱۲۵ د جګړې اړوند داسې موارد ثبت کړي چې روغتیايي خدماتو ته لاسرسی یې زیانمن کړی دی. په داسې حال کې چې په ۲۰۱۴ کال کې دا ډول موارد ۵۹ او په ۲۰۱۳ کال کې ۲۳ وو.[13]

د دغه راپور له مخې، یوناما او یونیسف په ۲۰۱۳ کال کې ۱۵، په ۲۰۱۴ کې ۲۳ او په ۲۰۱۵ کال کې ٦۴ د ګواښ او وېرې اچولو پېښې، چې روغتیايي خدماتو ته یې د ماشومانو لاسرسی نېغ په نېغه اغېزمن کړی، ثبت کړې دي. دغه ګواښونه او وېرې اچونې معمولاً د روغتیايي مرکزونو د تړل کېدو، د کلنیکونو د چور کېدو، د

[12] Central Intelligence Agency, Country Comparison to the World, See online: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2226.html

[13] UNAMA and UNICEF, Children in Afghanistan struggle to access education and healthcare, see it online: www.unicef.org/media/media_90885.html

روغتیايي کارکوونکو د ګواښل کېدو، له کلنیکونو څخه پوځي ګټې اخېستنې او د واکسین کمپاین د ځنډېدلو موارد دي.

دغو ادارو په ۲۰۱۵ کال کې د ۲۰ تنو روغتیايي کارکوونکو وژل کېدل او د ۴۳ تنو نورو ټپي کېدل ثبت کړي، چې یوازې ۴۹ تنه یې په کندوز کې د بې‌پولې ډاکترانو په روغتون باندې د امریکايي ځواکونو په هوايي برید کې وژل شوي دي.

په دغه کال کې ٦٦ تنه روغتیايي کارکوونکي تښتول شوي هم دي، چې په ۲۰۱۴ کال کې بیا دا شمېره ۳۱ تنه وه او په ۲۰۱۳ کال کې ۱۰ تنه وه. په دغو دریو کلونو کې د امنیتي ستونزو له کبله ۹۰۰۰۰ ماشومان له واکسین څخه پاتې شوي دي.

ستونزې او ننګونې

بې‌کیفیته دواګانې: په تېره یوه‌نیمه لسیزه کې په روغتیايي برخه کې له پرمختګونو سره سره، بیا هم هېواد ته د بې‌کیفیته دارو درملو د وارېدېدو لړۍ دوام لري.

د مسلکي ډاکترانو کموالی: په ټوله کې افغانستان د ښوونې او روزنې له پلوه په ټيټه کچه کې دی، چې له دې جملې څخه طبي زده‌کړې هم له نړیوالو معیارونو سره برابرې نه دي. د باکیفیته دارو درملو او تکړه ډاکترانو نشتون بیا د دې لامل شوی، چې ډېری ناروغان پاکستان، هندوستان او نورو هېوادونو ته د درملنې لپاره ځي.

اداري فساد: په هېواد کې د اداري فساد لوړه کچه هم د دې لامل شوې، چې له یوې خوا هېواد ته بې‌کیفیته درمل وارد شي او له بله پلوه د داسې کسانو له خوا تر خلکو پورې ورسېږي، چې مسلکي نه وي او هېڅ رسمي جواز نه لري او یا هم جعلي سندونه لري. دا چاره تر ډېره په لرې پرتو سیمو کې زیاته ده. د اداري فساد ستونزې، په معیارونو برابرو درملتونو او خصوصي روغتونونو په فعالیت او همدا راز په دې برخه د څارنې په چاره کې هم منفي رول لرلی او په دې توګه اداري فساد په روغتیايي سکتور کې هم یوه ننګونه ده.

د ناروغیو له کبله د مړینو لوړه کچه: د ځینو ناروغیو له کبله د مرګونو کچه ډېره لوړه ده، چې تراوسه یې هم وقایوي تدابیر او یا هم د درملنې لارو چارو ته ډېر پام نه دی شوی. د بېلګې په ډول، د روغتیا د نړیوال سازمان

د شمېرو له مخې، هر کال ۱۴۰۰۰ افغانان یوازې د توبرکلوز[14] ناروغۍ له کبله مړه کېږي او تر ۲۰۰۰۰ پورې افغانان بیا د سرطان[15] ناروغۍ له کبله خپل ژوند له لاسه ورکوي. د زیږون پر مهال د میندو د مړینې له پلوه هم، افغانستان د سیمې په کچه په لومړۍ کرښه کې راځي.

پای

ارتباط با ما:

ایمیل: info@csrskabul.com csrskabul@gmail.com

وب سایت: www.csrskabul.com - www.csrskabul.net

شمارۀ تماس دفتر: (+93) 784089590

ارتباط با مسؤولین:

دکتور عبدالباقي امین، رئیس مرکز مطالعات استراتژیک ومنطقوی: (+93) 789316120 abdulbaqi123@hotmail.com

حکمت الله ځلاند، مسؤول تحقیقات و نشرات: (+93) 775454048 hekmat.zaland@gmail.com

یادآوری: لطفا نظرات و پیشنهادات خود را جهت بهبود مطالب این نشریه به ما ارسال دارید.

[14] See online: http://da.azadiradio.com/a/27632961.html

[15] See online: http://1tvnews.af/en/news/health/20710-cancer-kills-15000-to-20000-each-year-in-afghanistan